

АБ ПОМНІКАХ МІНУЎШЧЫНЫ

Шматлікія бядоты, што марнавалі беларускую зямлю, знішчылі шмат помнікаў нашай духоўнай і матэрыяльнай культуры. Дойлідства – адна з самых пацярпелых галін. Калі скрадзеныя рукапісы, карціны, мастацкія вырабы можна рана ці позна вярнуць, адшукаць, выкупіць, нарэшце, то стары будынак, кожная цагліна якога была паліта потам, а часам і крывёю беларуса, гіне назаўсёды, беспаваротна.

Калісьці на Беларусі было шмат маёнткаў. Яны з'яўляліся не толькі, па сведчанню тэорыі класавай барацьбы, «гнёздамі» прыгнятальнікаў, але і цэнтрамі аграрна-мічнай, матэрыяльнай, духоўнай культуры, дзе ўкараняліся перадавыя метады вядзення гаспадаркі, меліся багатыя бібліятэкі, калекцыі. Ад большасці з іх засталіся адны ўспаміны ды скупыя звесткі ў спецыяльных выданнях.

Вось што вядома пра Чарнаручча. Звесткі ўзяты з другога выдання «Гісторыі маёнткаў на даўніх ускраінах Рэчы Паспалітай», што выйшла ў Польшчы ў 1991 годзе (Том 1). Прыводзім пераклад тэксту на родную мову: «Так як якіх-небудзь звестак, што датычаць мінуўшчыны Чарнаручча, захавалася недастаткова, магчыма выказаць меркаванні, што ўцалелы пасля другой сусветнай вайны тутэйшы дом памешчыка быў пабудаваны ў першай палове дзевятнацатага стагоддзя баронамі Эльсьерамі, нашчадкі якіх былі ўладальнікамі маёнтка да 1917 года. Фатаграфія 1914 года сведчыць, што сядзібай Эльсьераў быў тыповы драўляны дом, пабудаваны на каменным падмурку, па баках аднапавярховы. У сярэдняй частцы, прыкладна на адну трэць даўжыні, было некалькі паверхаў. Да яе прымыкаў порцік з мураваных калон, што падтрымлівалі балкон і трохкутны гладкі франтон. Дом, які звонку не быў атынкаваны, меў чатырохскатны дах з слыхавымі вокнамі па больш доўгіх баках. З боку пад'езда перад домам размяшчаўся газон без дрэў. Па баках і за домам быў вялікі сад».

Калі параўноўваць фатаграфію і сучасны выгляд будынка, можна прыйсці да высновы, што цяперашняя кантора калгаса імя Леніна ўяўляла сабой рэшткі тагачаснай пабудовы, якая перацярпела шматлікія перабудовы і рамонтны.

З іншых помнікаў мінуўшчыны на тэрыторыі сельсавета ўцалелі будынкі былых паштовых станцый у вёсках Уна і Заольша з часткай гаспадарчых пабудов да іх. Па даных Віцебскага ДРБУ–52 яны пабудаваны ў 1848 годзе і захавалі рысы дойлідства адміністрацыйных будынкаў таго часу. Зараз будынкі маюць непрывабны выгляд, бо ДРБУ–52 не мае сродкаў на іх рамонт, які не рабіўся больш 30 гадоў. З астатніх пабудов старых часоў трэба адзначыць склеп ў вёсцы Адаменкі, што і зараз скарыстоўваецца як склад, і рэшткі будынку культавага прызначэння ў вёсцы Станіславава. Як сведчаць мясцовыя жыхары, там была калісьці капліца. Адначасова марнеюць і былыя паркі. У забруджанае балота ператварыўся вадаём ў вёсцы Чарніца, а калісьці ён быў упрыгожваннем паркавага ансамблю.

Вось так і знікае з твару зямлі наша мінуўшчына... А выйсце між тым ёсць. Трэба ўзяць на ўлік усё, што яшчэ захавалася і ўяўляе гістарычную цікавасць, і знайсці яму належнае прымяненне, як гэта робяць нашы больш цывілізаваныя суседзі. Яшчэ не позна, бо без гісторыі няма будучыні. Дарэчы, аддзел адукацыі райвыканкома апошнім часам пачаў удзяляць увагу краязнаўству. Створаны і дзейнічае раённы савет экспедыцыі «Наш край», які ўзначальвае Ганна Канстанцінаўна

Зайчанка. Распрацаваны змястоўны план савета. Хацелася б, каб мясцовыя старажылы дапамаглі школьнікам у меру сваіх магчымасцей. Гэта ўспаміны пра былое, розныя прылады працы і прадметы быту, рэдкія знаходкі, старыя кнігі, фотаздымкі, звесткі пра цікавых людзей і сваіх продкаў і многае іншае. Каб не спынілася сувязь пакаленняў, каб не знік народ.

У заключэнне хачу выказаць шчырую падзяку Алегу Васільевічу Куржалаву, загадчыку аддзела беларусізацыі і краязнаўства пазашкольнай работы абласнога аддзела адукацыі, які сабраў звесткі пра наша Чарнаручча.

**В. Малахаў,
старшыня Лёзненскага
сельскага Савета**